

09. juli 2024

Høring om Alkoholpolitisk handlingsplan for 2024-2028 i Skiptvet kommune

IOGT takker for muligheten til å levere høringsuttalelse til arbeidet med retningslinjer.

IOGT i Norge er en rusforebyggende medlemsorganisasjon i vekst. Vi driver ruspolitisk påvirkningsarbeid, forebyggende tiltak og et utstrakt sosialt arbeid for rusavhengige og for barn og unge. Vi jobber for at det skal være lett å ta rusfrie valg og vil bidra til et trygt og inkluderende samfunn. IOGT er en livsynsåpen og partipolitisk uavhengig medlemsorganisasjon og er godt etablert landet over. IOGTs visjon er at mennesker over hele verden får leve frie og meningsfulle liv uten at alkohol og andre rusmidler hindrer dette.

Skjenkereglement og overordnet arbeid for alkoholpolitikk i kommunen er en viktig oppgave. Målsettingen må være å forebygge og redusere helseskader ved alkoholbruk. Når det skal vedtas nye retningslinjer er det de folkevalgte som er ansvarlig for hvor mange timer det åpnes for skjenking i kommunen, men det er ikke bare tilgangen på alkohol som avgjøres. Det vil også påvirke hvor mange oppdrag politiet får, hvor mye trafikk det er på legevakten og hvor mange som vil føle på en utrygghet av å være i sentrumsstrøk på kveldstid.

Skjenketider og vold

Skal skadevirkningene av alkohol reduseres og alkoholovens formål ivaretas, må totalkonsumet reduseres. Sammenhengen mellom tilgjengelighet og bruk er godt dokumentertⁱ. Det er også en tydelig sammenheng mellom vold og alkohol, sannsynligheten for voldsutøvelse øker med økende alkoholinntak og beruselsesfrekvensⁱⁱ. 70-80 prosent av de som er innblandet i voldsepisoder er påvirket av alkohol viser statistikk fra Nordenⁱⁱⁱ. Ofte er både utøver og offer alkoholpåvirket, og mer enn halvparten av all alkoholrelatert vold involverer de som bare drikker «nå og da». En betydelig andel av voldssituasjonene oppstår på eller like utenfor skjenkesteder. Blant voldsskadede pasienter ved Oslo legevakt hadde volden i 20 prosent av tilfellene skjedd på eller umiddelbart utenfor et skjenkested, ifølge en rapport utgitt av Oslo skadelegevakt i 2013^{iv}.

En undersøkelse gjennomført av Helsedirektoratet i 2014 viser at 36 prosent av befolkningen føler det er utrygt å oppholde seg i sentrum av hjemkommunen sin på kveldstid^v. 21 prosent sier i samme undersøkelse at de ville gått ut oftere dersom det var mindre vold og fyll. Det er kvinner og unge som er mest utsatt for plager av andres alkoholinntak, derfor er det næringsvennlig å føre en politikk med restriktive åpningstider for skjenking. Kortere skjenketider fører til mindre fyll og uro, og dermed vil

tilbudene i sentrumsstrøk framstå mer appellerende for alle. For å sikre trygge og gode rom i byer og tettsteder er det viktig å ta i bruk tiltak som nytter. Derfor oppfordrer IOGT til reduserte skjenketider.

En studie gjennomført av SIRIUS i 2011 av de 18 største bykommunene i Norge i perioden 2000–2010 viste at én times utvidelse av skjenketiden førte til en økning i voldstiltfeller på nattestid i helgene på om lag 17 prosent. Resultatene fra undersøkelsen viste også at effekten er symmetrisk, slik at antall voldstiltfeller går tilsvarende ned ved én times tidligere stenging. Dette ser man også i andre land. En fersk undersøkelse fra Baltimore i USA viste at volden sank med hele 23 prosent da de kuttet i skjenketidene i et nabolag i byen, og ga byen en besparelse på 200 millioner årlig.^{vi}

I Trondheim kommune ble skjenketiden redusert til klokken 02.00 i 2008 og antall voldssaker ble redusert med nær 70 prosent i timen mellom klokken 03.00 og 04.00, ifølge en analyse gjennomført av Sør-Trøndelag politidistrikt^{vii}. Samtidig ble antallet legemssaker (fysisk vold) redusert med 33,7 prosent året etter innskrenkingen av skjenketiden. Det er heller ikke slik at innskrenkingen flytter fyll og vold ut fra sentrum til ulike nachspiel, den reduseres faktisk markant. Analyser av data helt tilbake til 2005 finner ikke belegg for at volden har forskjøvet seg, hverken i tid eller sted, noe som gjenspeiler erfaringene fra flere kommuner som har innskrenket skjenketidene.

Folk ønsker ansvarlige skjenketider

I alkoholoven er normaltiden for skjenking av alkohol satt til kl. 24.00 for alkoholgruppe 3 og til kl. 01.00 for alkoholgruppe 1 og 2^{viii}. Det er dessuten forbudt å servere alkohol etter kl. 03.00. Kommunen må selv sette skjenkestopp innenfor maksimaltiden og mange kommuner velger å avslutte dette tidligere. Tidligere skjenkestopp har bred folkelig oppslutning og en undersøkelse gjennomført av Sentio i 2019 viser at seks av ti mener at maksimaltiden for skjenking bør være kl. 02.00 eller tidligere. Bare 17 prosent ønsker at det skal være skjenking til kl. 03.00.

IOGT er glad Skiptvet kommune har satt skjenkestopp tidligere enn maksimaltiden, men vil samtidig utfordre dere på å avslutte skjenketidene tidligere. Meieribyen har et lite sentrum med boliger tett på skjenkestedene. Det er også mange barn og unge som oppholder seg i og ved sentrum og er hyppig innom Kroa for å kjøpe pizza, kebab eller is. Skal folk ut for å feste drar de gjerne ut av kommunen. Derfor bør Skiptvet kommune vurdere hvorvidt de skal ha lange åpningstider for å konkurrere med nattklubber i nabobyene eller om de er tjent med å ikke ha et yrende natteliv i boligområder. IOGT oppfordrer kommunen til å endre skjenketidene til kl. 01.00 og vurdere om det er hensiktsmessig å ha skjenketider som åpner for å holde oppe lengre enn en ordinær pizzeria andre steder har, som ofte stenger før midnatt. Kortere skjenketider er et godt tiltak mot uro, vold, overskjenking og skader.

Bevar rusfrie soner for barn og familier

IOGT er opptatt av at ungdom skal ha en trygg, god og rusfri ungdomstid. Dette innebærer blant annet å la arenaer for de unge forbli alkoholfrie, skape attraktive rusfrie møteplasser og styrke kultur- og fritidstilbudet. Hensynet til barn og unge bør være førende i skjenke- og salgspolitikken, og da er en viktig forebyggende faktor å begrense tilgangen til alkohol.

Barn trives best med edru voksne. For å ivareta barn og unge i Skiptvet kommune er det viktig med tydelige regler for skjenking og at ikke skjenking går på barns bekostning. Derfor er det viktig med alkoholfrie soner, at det ikke gis skjenkebevilling ved arrangementer som er beregnet på barn og unge under 18 år, arrangementer som foregår i bygg ment for barn og unge eller ved idrettsarrangementer i idrettshaller. IOGT oppfordrer også til alkoholfrie soner i kommunen, ved kulturarrangementer hvor barn og unge ferdes. Bibliotek og kulturscener bør holdes rusfri. Det er viktig å ikke åpne opp for skjenking på disse stedene for at barn og ungdom skal kjenne seg trygge.

Skjenking på nasjonaldagen

17. mai er en helt unik dag der vi i vår kultur og tradisjon har valgt å la barna være de mest sentrale aktørene i feiringen av Grunnloven, med barnetog og aktiviteter for familien fra morgen til langt ut på ettermiddagen. Det har mange steder i landet vært en svært uheldig utvikling med alkoholinntak både privat og på utesteder allerede fra tidlig morgen^x. Dette medfører at barn eksponeres for berusede voksne under det som primært skal være en trygg og morsom festdag i offentlige gater og på offentlige plasser. Mye av alkoholeksponeringen barna utsettes for og alkoholinntaket blant voksne denne dagen, skjer på utesteder eller på arenaer hvor skjenkeløyve er gitt for anledningen. I en undersøkelse gjennomført av Kantar i 2023 sa 49 prosent seg enig i at det ikke bør serveres alkohol på 17. mai før kl. 16.00 av hensyn til barn, mens bare 31 prosent var uenig i dette. Derfor oppfordrer IOGT til at skjenkestart på 17. mai utsettes til senere på dagen.

IOGT står også bak kampanjen Hvit Jul, og Folkehelseinstituttet estimerer at 90 000 barn lever i et hjem der minst en av de voksne misbruker alkohol^x. Folkehelseinstituttet estimerer også at 180 000 barn har foreldre der alkoholbruken kan regnes som risikabel, og i julen blir situasjonen til disse barna gjerne forverret. At julaften er en dag det ikke selges eller skjenkes alkohol er å sende et tydelig signal om at barn tas på alvor. Derfor foreslår IOGT at det ikke åpnes for salg av alkohol på julaften i motsetning til i dag. Samtidig oppfordres kommunen til å endre salgstidene på nyttårs-, påske- og pinseften til kl. 15.00 for å følge alkohollovens intensjon^{xi}.

Bevilling og kontroll

Det er positivt at myndigheten til å avgjøre søknader om skjenkebevilling som kommer opp i fornyingsprosessen og underveis i perioden hører til kommunestyret. Kommunestyret bør alltid, som det øverst ansvarlige organet for alkoholbruken i kommunen, ha det siste ordet i slike saker. Vi oppfordrer også til at bevilingshavere må søke på nytt hvert fjerde år. Med ny søknad i hver periode får politikerne vurdere bevillingssituasjonen regelmessig, som er anbefalt praksis, og det er enklere å luke ut uprofesjonelle aktører.

Det oppfordres også til hyppige og grundige kontroller for at kommunen, som den øverst ansvarlige for skjenkingen, følger opp kravene i alkoholloven om en ansvarlig skjenkepolitikk. Det kommer ikke fram i den alkoholpolitiske handlingsplanen hvor ofte disse kontrollene utføres eller hvilke kriterier som settes. Det er viktig med hyppig kontroll på varierte tidspunkter. En ansvarlig politikk som begrenser tilgjengeligheten, reduserer forbruket. Mennesker med rusproblemer får det litt enklere om de har rusfrie miljøer rundt seg. På våre nettsider står det mer om IOGT sitt arbeid, tiltak vi jobber for og tallene som ligger bak vår politikk. Les mer på iogt.no/politikk.

Vennlig hilsen

David Pletten Aasgard

Politisk rådgiver, IOGT i Norge

E-post: david@iogt.no

ⁱ <https://www.kommunetorget.no/Temaomrader/Rusmiddelpolitisk-handlingsplan/Hva-er-rusmiddelpolitisk-handlingsplan1/Alkohol---ingen-ordinar-vare/Regulering-av-alkoholens-fysiske-tilgjengelighet---kapittel-9/>

ⁱⁱ <https://actis.no/images/Lokalvalgsrapport-2022-til-nettsiden.pdf>

ⁱⁱⁱ <https://rusinfo.no/fakta-om-rusmidler/fakta-om-alkohol/virkninger-bivirkninger-alkohol/>

^{iv} <https://www.fhi.no/le/alkohol/alkoholinorge/konsekvenser-av-alkoholbruk/alkohol-og-vold/?term=>

^v <https://www.forebygging.no/Aktuelt/Nyheter-2014/Vold-og-fyll-bidrar-til-utrygge-bysentrum/>

^{vi} <https://www.bu.edu/sph/news/articles/2024/reducing-late-night-alcobol-sales-curbed-violent-crimes-by-23-per-year-in-a-baltimore-neighborhood/>

^{vii} <https://www.adressa.no/nyheter/trondheim/i/9Kv58M/tidligere-skjenkestopp-gir-mindre-vold>

^{viii} https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5

^{ix} iogt.no/erduenig/17mai

^x <https://www.hvitjul.no/om-hvit-jul>

^{xi} https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1989-06-02-27/KAPITTEL_3-3#KAPITTEL_3-3